

บทความวิชาการ

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ กรณีการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค

Legal Measures for Animal Protection: The Case of Slaughtering Animals for Consumption

พิชยา มณีนาวา¹

Pichaya Maneenawa²

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
เลขที่ 272 หมู่ที่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100.

Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University
No.272 Moo 9, Surat-Nasarn Road, Khun Thale Sub-district,
Mueang Suratthani District, Suratthani Province 84100.

* Corresponding author E-mail: Pichsys.man2@sru.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2567	วันที่แก้ไขบทความ : 23 ตุลาคม 2567
วันที่ตอบรับ : 20 กันยายน 2567	วันที่เผยแพร่ : 14 ธันวาคม 2567

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชยา มณีนาวา อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² Assistant Professor Pichaya Maneenawa Lecturer, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการคุ้มครองสัตว์ในกรณีการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ที่เกี่ยวกับการดูแลสัตว์ให้มีสวัสดิภาพที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ตามแนวคิดเรื่องสวัสดิภาพสัตว์ และยอมรับสิทธิของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ แต่ต้องใช้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมและปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคถือเป็นการได้ประโยชน์จากสัตว์ แต่ต้องไม่กระทำการอย่างทารุณโหดร้ายและต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม มาตรา 21 (2) ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ให้เหมาะสมตามหลักสวัสดิภาพสัตว์และเป็นไปในทางเดียวกันกับกฎหมายในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม รูปแบบและวิธีการดังกล่าวใช้เฉพาะในการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์เท่านั้น และไม่นำมาใช้กับการฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร ตามมาตรา 21 (1)

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า เพื่อคุ้มครองสัตว์และจัดสวัสดิภาพของสัตว์อย่างเหมาะสม การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) ควรมีหลักเกณฑ์และวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง เรื่อง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 หรือให้ข้อยกเว้นการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารดังกล่าว ต้องเป็นการฆ่าอย่างมีมนุษยธรรม ไม่เป็นการทารุณโหดร้าย หรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน

คำสำคัญ: การคุ้มครองสัตว์, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์, การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค

ABSTRACT

This academic article aims to study the protection of animals in the context of slaughter for consumption under the Prevention of Cruelty and Animal Welfare Act, B.E. 2557 (2014). It examines relevant concepts, theories, and laws both in Thailand and internationally to propose revisions and improvements in legislation for better animal welfare.

The study finds that the Prevention of Cruelty and Animal Welfare Act, B.E. 2557, emphasizes animal welfare principles while recognizing humans' rights to utilize animals, provided such utilization is conducted in appropriate and humane ways. Slaughtering animals for consumption is acknowledged as a permissible use of animals but must not be carried out cruelly or inhumanely. Section 21(2) stipulates the proper methods and practices for slaughtering animals in slaughterhouses, ensuring compliance with animal welfare principles, aligning with international standards. However, these standards apply exclusively to slaughterhouses and do not extend to animal slaughter for food as addressed under Section 21(1).

The author suggests that, to ensure the appropriate protection and welfare of animals, slaughter for food under Section 21(1) should adhere to the same guidelines set forth in the Ministerial Regulation on Animal Slaughter Operations, B.E. 2564 (2021). Alternatively, exceptions for slaughtering animals for food must be humane, avoiding cruelty or causing unnecessary pain or suffering to the animals.

Keywords: Animal Protection, Universal Declaration on Animal Welfare, Slaughter for Consumption

1. ความนำ

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่ยอมรับว่า สัตว์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตมีสิทธิบางประการ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองมิให้มนุษย์ไปกระทำการให้สัตว์ได้รับการทุกข์ทรมานเกินสมควรและต้องกระทำต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม โดยบัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำการที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ โดยการคุ้มครองสัตว์กำหนดให้การกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา นอกจากนั้นยังมีเจตนารมณ์ที่เห็นว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้แต่มนุษย์พึงจะต้องดำเนินการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์อย่างเหมาะสม ดังนั้นในพระราชบัญญัตินี้จึงไม่ได้ห้ามการฆ่าสัตว์โดยเด็ดขาด แต่ให้ฆ่าสัตว์ได้เพื่อใช้เป็นอาหาร เช่น การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ เป็นต้น โดยเป็นข้อยกเว้นไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

อย่างไรก็ดี การยกเว้นให้มีการฆ่าสัตว์ได้ในกรณีการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์นั้น อาจทำให้การฆ่าสัตว์ใช้รูปแบบวิธีการที่สวดกและประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ใช้วิธีการฆ่าเป็นไปอย่างทารุณโหดร้ายขาดเมตตาธรรมต่อสัตว์ ทำให้สัตว์ไม่ได้รับความคุ้มครองทั้งตามหลักจริยธรรมและไม่ได้เป็นการจัดสวัสดิภาพในเรื่องวิธีการฆ่าจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงศึกษาถึงพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ทั้งในเชิงแนวคิด ทฤษฎีและการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการทบทวนหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนี้ให้คุ้มครองสัตว์ได้ตามเจตนารมณ์

2. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ถูกทารุณกรรมเริ่มจากการคำนึงสถานะของสัตว์ มีความคิด เหตุผลสนับสนุนว่า สัตว์มีสิทธิบางประการและมนุษย์จะมีสิทธิใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ แต่จะต้องมีการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสม โดยมีมาตรการรูปแบบวิธีการที่จะกระทำต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมอย่างเหมาะสมกับสัตว์ไม่ทำให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุผล แม้แนวคิดเหล่านี้ จะไม่มีสถานะและมีผลบังคับตามกฎหมาย แต่ในปัจจุบันแนวความคิดเหล่านี้ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ โดยได้นำเอาเหตุผล หลักการตามแนวความคิดไปบัญญัติเป็นกฎหมายปรากฏอยู่ ทั้งในความตกลงระหว่างประเทศและในกฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในอดีต

แนวความคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในระยะแรกนั้นเห็นว่า สัตว์ถูกสร้างมาเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ สัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินอย่างหนึ่งของมนุษย์ การที่สัตว์ไม่สามารถมีเหตุผล ไม่มีภาษา ไม่มีจิตใจ มนุษย์จึงมองว่า สัตว์มีอาจมีความรู้สึกเจ็บปวด มนุษย์จึงสามารถทำสิ่งใด ๆ ต่อสัตว์ก็ได้ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ โดยสัตว์ไม่มีสิทธิหรือไม่มีสถานะใด ๆ ที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างมนุษย์ ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้รับแนวคิดทางศาสนา ซึ่งแม้จะยังคงเห็นว่า สัตว์ไม่มีสิทธิและไม่มีสถานะใด ๆ ในทางกฎหมายอย่างเช่นมนุษย์ แต่มนุษย์ก็มีหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยเมตตาธรรมและไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์หรือโหดร้ายต่อสัตว์ การทารุณสัตว์เป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์เป็นการกระทำที่ชั่วร้าย การใช้ประโยชน์จากสัตว์ต้องทำอย่างเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งแนวคิดนี้การปฏิบัติต่อสัตว์จะมีเฉพาะเจ้าของสัตว์หรือผู้ที่มีความรักความเมตตาต่อสัตว์เท่านั้น ไม่ได้มีผลบังคับหรือสถานะทางกฎหมายแต่อย่างใด (สถาบันพระปกเกล้า, 2562)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์สมัยใหม่ได้ให้ความสำคัญกับสัตว์ โดยมีความเห็นที่ได้แย้งแนวคิดเดิมที่มองว่า สัตว์เป็นเพียงประโยชน์หรือสัตว์เกิดมาเพียงเพื่อรองรับประโยชน์ของมนุษย์ที่มนุษย์จะทำกับสัตว์อย่างไรก็ได้ หรือแนวคิดที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างไม่เป็นการทรมานหรือทารุณโหดร้ายด้วยเหตุผลในทางศีลธรรม แต่พัฒนาและยกระดับขึ้นมาในลักษณะที่เป็นมุมมองในทางกฎหมายโดยเห็นว่า สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่พึงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แนวคิดที่สนับสนุน ได้แก่ แนวคิดในเรื่อง สิทธิของสัตว์ (Animal Right) และแนวคิดเรื่อง สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) (สถาบันพระปกเกล้า, 2562)

แนวคิดเรื่อง สิทธิของสัตว์นั้น การที่มนุษย์มีความสำคัญกว่าสัตว์และการที่สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่มีเหตุผลไม่มีภาษานั้นก็ได้หมายความว่า สัตว์นั้นจะไม่มีเจตจำนงหรือความรู้สึกที่มนุษย์สามารถกระทำอย่างใดต่อสัตว์ก็ได้ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า การใช้งาน การทรมานหรือทารุณโหดร้าย แนวคิดนี้ จึงเห็นว่า แม้สัตว์จะไม่สามารถมีสิทธิหรือมีสถานะอย่างเช่นมนุษย์ได้ แต่สัตว์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตควรมีสัตว์ที่จะไม่ถูกกระทำอย่างใด ๆ จากมนุษย์มีสิทธิที่จะไม่ถูกฆ่าถูกทรมานหรือถูกทารุณโหดร้าย แนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์นี้ ปกป้องสิทธิของสัตว์ถึงขนาดที่ว่ามนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะฆ่าหรือนำสัตว์ไปใช้งาน

ส่วนแนวคิดในเรื่อง สวัสดิภาพสัตว์ เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เห็นว่า สัตว์เป็นสิ่งที่พึงได้รับความคุ้มครอง แต่ไม่ได้เคร่งครัดเหมือนกับแนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์ที่เห็นว่า สัตว์มีสิทธิที่จะไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์ โดยยอมรับว่ามนุษย์อาจใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ตามสมควร แต่ต้องจัดให้สัตว์ได้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่เพียงพอเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตและการใช้ประโยชน์จากสัตว์จะต้องมีมาตรการในการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมและต้องไม่กระทำการใดที่ทำให้สัตว์ต้องเจ็บปวดหรือทรมานอย่างไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุผล

ในปัจจุบันการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตามแนวคิดนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในระดับนานาชาติที่ริเริ่มโดยสหภาพยุโรป (EU) เรียกว่า “หลักเสรีภาพห้าประการในการปฏิบัติต่อสัตว์” (Five Freedoms) ประกอบด้วย

- 1) ความเป็นอิสระจากความหิว กระหายและการให้อาหารที่ไม่ถูกต้อง (Freedom from hunger and thirst)
- 2) อิสระจากความไม่สบายกาย (Freedom from discomfort)
- 3) อิสระจากความเจ็บปวดและโรค (Freedom from pain, injury, and disease)
- 4) อิสระจากความกลัวและความทุกข์ทรมาน (Freedom from fear and distress)
- 5) อิสระจากการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ (Freedom to express normal behaviour)

แนวคิดเรื่อง สิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์นี้ ต่อมาได้นำไปประยุกต์ปรับใช้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ ทั้งที่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศและในระดับกฎหมายภายในหลายประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็ได้นำแนวคิดดังกล่าว และหลักเสรีภาพให้ประชากรในการปฏิบัติต่อสัตว์มาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และได้ปรากฏเป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 (อัจฉรา จันทน์เสนะ, 2563).

3. กฎหมายคุ้มครองสัตว์ในต่างประเทศ

กฎหมายคุ้มครองสัตว์ทั้งที่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศหรือที่เป็นกฎหมายภายในของภูมินั้น จะบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์และข้อยกเว้น และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ โดยเฉพาะกฎหมายภายในมีเรื่องของสภาพบังคับทางกฎหมายด้วย แต่บทความนี้เป็นการศึกษาถึงการคุ้มครองสัตว์ กรณีที่เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค การกล่าวถึงกฎหมายต่าง ๆ ในต่างประเทศ นอกจากจะกล่าวถึงในภาพรวมแล้วยังมุ่งเน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคด้วย

3.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของสัตว์ (Universal Declaration of Animal Right)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของสัตว์ เป็นข้อตกลงในระดับนานาชาติที่ยอมรับถึงสิทธิของสัตว์ทุกชนิดว่า มีสิทธิตามธรรมชาติ การมีชีวิตอยู่ของสัตว์ และยังได้ประกาศรับรองสิทธิของสัตว์ไว้ในเรื่องต่าง ๆ (The World Society for the Protection of Anima, 2016) โดยมีหลักการว่า สัตว์ทุกตัวมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันที่จะมีชีวิตอยู่ มนุษย์จะต้องเคารพต่อสิทธิของสัตว์โดยไม่ฆ่าทำลายชีวิตของสัตว์ ต้องปกป้องสวัสดิภาพของสัตว์โดยจะต้องไม่กระทำการทารุณหรือโหดร้ายต่อสัตว์ หากจำเป็นต้องฆ่าสัตว์จะต้องกระทำทันที ไม่เจ็บปวดและไม่เกิดอาการวิตกกังวล ที่สำคัญสถานะทางกฎหมายของสัตว์และสิทธิของสัตว์จะต้องได้รับการยอมรับจากกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของสัตว์และสิทธิของสัตว์เป็นเรื่องทางกฎหมายที่มีผลบังคับไม่ใช่เรื่องทางศีลธรรมหรือมนุษยธรรมอย่างในอดีตอีกต่อไป และไม่ใช่มโนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์แต่มีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ในเรื่องอื่น

3.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare หรือ UDAW)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ UDAW เป็นการเสนอโดยองค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก (World Animal Protection) ในปี ค.ศ. 2000 ให้สหประชาชาติรับรองในหลักการที่ยอมรับถึงความสำคัญของความรู้สึกของสัตว์และความรับผิดชอบของมนุษย์ที่จะป้องกันการทารุณกรรม ลดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของสัตว์และส่งเสริมมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ในด้านต่าง ๆ โดยมีหลักการสำคัญว่า สวัสดิภาพของสัตว์จะต้องเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันของทุกรัฐ โดยนโยบาย กฎหมายและมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ของรัฐจะต้องได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม ทั้งนี้ รัฐจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมทั้งหมดรวมทั้งรัฐต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และลดความเจ็บปวดทุกข์ของสัตว์ (Global Animal Law GAL Association, 2022)

แม้ปฏิญญาฯ ทั้งสองฉบับจะไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่เนื้อหาของปฏิญญาก็ได้นำแนวคิดในเรื่องสิทธิของสัตว์และแนวคิดเรื่องสวัสดิภาพสัตว์มาเป็นหลักการในปฏิญญา โดยหลักการดังกล่าวได้ออกแบบและส่งเสริมให้รัฐนำไปปรับใช้ริเริ่มเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ได้ ซึ่งจะเห็นได้ในกฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ ที่มีหลักการเหตุผลและเจตนารมณ์สอดคล้องกับหลักการในปฏิญญารวมถึงมีหลักเกณฑ์ในกฎหมายที่เป็นไปตามหลักการของปฏิญญาทั้งสองฉบับด้วย

3.3 อนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภค (European Convention for the Protection of Animal for Slaughter)

อนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภค เปิดให้มีการลงนามโดยรัฐสมาชิกและสหภาพยุโรปและสำหรับการภาคยานุวัติโดยรัฐที่ไม่ใช่รัฐสมาชิก เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2522 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2525 วัตถุประสงค์หลักของอนุสัญญา คือ เพื่อหาวิธีการฆ่าสัตว์ที่มีมนุษยธรรมให้สอดคล้องกัน ในยุโรป โดยบทบัญญัติในส่วนแรก กำหนดพันธกรณีหลายประการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ได้แก่ การใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการขนถ่ายสัตว์ ไม่ทารุณกรรมสัตว์หรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อสัตว์ ไม่ตีส่วนที่บอบบางของร่างกาย เช่น ลูกตา อวัยวะ เป็นต้น กำหนดรูปแบบหรือวิธีการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ได้ฆ่าทันทีที่สัตว์มาถึงรวมถึงการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในโรงฆ่าสัตว์

ในส่วนของวิธีการฆ่าสัตว์กำหนดให้สัตว์ทุกตัวต้องถูกทำให้สลบหรือก่อนที่เลือดจะออก ในกรณีสัตว์ใหญ่การทำให้สลบจะต้องกระทำด้วยปืนพิเศษหรืออุปกรณ์ที่เจาะทูลระดับสมอง (เพื่อให้สัตว์ต้องเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมาน) แต่การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมการฆ่าโดยถูกเฉือน การฆ่าสัตว์ปีกจะได้รับการยกเว้น นอกจากนั้น การฆ่าสัตว์จะต้องกระทำในลักษณะที่จะละเว้นความทุกข์ทรมานที่ไม่จำเป็นของสัตว์ ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการทั้งหมดนี้จะใช้บังคับอย่างเดียวกันกับการฆ่าสัตว์ในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่โรงฆ่าสัตว์ด้วย

แนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการในการฆ่าสัตว์ตามอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภคนี้มีรูปแบบที่สำคัญ คือ ต้องการให้สัตว์ที่จะถูกฆ่านั้นไม่ได้รับความทุกข์ทรมาน และใช้บังคับกับการฆ่าทั้งในโรงฆ่าสัตว์และสถานที่อื่น ๆ ด้วย (Council of Europe, 2024)

3.4 การคุ้มครองสัตว์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียอมรับและให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสัตว์โดยบัญญัติรับรองสิทธิของสัตว์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีว่า รัฐจะต้องปกป้องคุ้มครองพื้นฐานของชีวิตสัตว์ตามกฎหมาย (Basic Law for the Federal of Republic of Germany Art. 20a.) และยังบัญญัติถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ในกฎหมายระดับรัฐบัญญัติ คือ รัฐบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพของสัตว์ ค.ศ. 1998 (Animal welfare Act AD 1998) ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์

ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพของสัตว์ ค.ศ. 1998 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของสัตว์ โดยบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งได้แก่ การทำให้สัตว์เกิดความเจ็บปวด ทรมานหรือเป็นอันตราย เป็นการกระทำที่ต้องห้าม และมีโทษทางอาญา เช่น การฆ่าสัตว์มีกระดูกสันหลังโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือกรณีที่ทำให้สัตว์มีกระดูกสันหลังเจ็บปวดทรมานอย่างโหดร้ายทารุณ ทำให้ต้องเจ็บปวดหรือทรมานอย่างต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ต้องได้รับโทษ (Animal Legal and Historical Center, 2024) นอกจากนั้น ในรัฐบัญญัติดังกล่าวยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องสวัสดิภาพสัตว์ โดยบัญญัติถึงการกระทำที่ต้องทำต่อสัตว์ และห้ามกระทำต่อสัตว์ในเรื่องต่าง ๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทดลองในสัตว์ การเคลื่อนย้ายสัตว์ เป็นต้น ซึ่งเรื่องที่กฎหมายให้ความสำคัญเรื่องหนึ่งในเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ ก็คือ การฆ่าสัตว์ในหมวดที่ 3 ได้กำหนดถึงวิธีการฆ่าสัตว์เอาไว้ว่า จะต้องดำเนินการตามรูปแบบแนวทางที่กฎหมายกำหนด เช่น การฆ่าสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง (vertebrates) การฆ่าสัตว์เลือดอุ่น (warm-blooded animals) การฆ่าปลาหรือสัตว์เลือดเย็นอย่างอื่น (fish and other cold-blooded animals) ก็จะมีวิธีการที่แตกต่างกัน

การคุ้มครองสัตว์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีผลบังคับและสถานะทางกฎหมาย มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งในพระราชบัญญัติมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของสัตว์ และเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิภาพสัตว์นั้น มีการกำหนดถึงรูปแบบและวิธีการฆ่าสัตว์ไว้อย่างชัดเจน

4. กฎหมายคุ้มครองสัตว์ที่เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคของประเทศไทย

แต่เดิมมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ของไทยมีการบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาเพียง 2 มาตรา ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และมาตรา 382 ซึ่งเป็นความผิดเล็กน้อยมีโทษไม่มากนักหรือในทางกฎหมายอาญา เรียกว่า เป็นความผิดลหุโทษ เพราะเห็นว่า การกระทำต่อสัตว์เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญในสังคม นอกจากนั้น ความผิดในสองมาตรานี้ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ แต่เพื่อให้คนมีความเมตตาต่อสัตว์โดยไม่กระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์เท่านั้น (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2553)

ต่อมา จากความตื่นตัวในเรื่องของการคุ้มครองสัตว์ตามแนวคิดสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ อีกทั้ง มีความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้มีกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มุ่งที่จะคุ้มครองสัตว์ขึ้นในปี พ.ศ. 2557 คือ “พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557” โดยมีหลักการและเหตุผลคือ “เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อม จึงควรได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกกระทำการทารุณกรรม และเจ้าของสัตว์ ซึ่งนำสัตว์มาเลี้ยงจะต้องจัดสวัสดิภาพให้เหมาะสมตามประเภทและชนิดของสัตว์ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การขนส่ง การนำสัตว์ไปใช้งาน หรือใช้ในการแสดง ดังนั้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองตามธรรมชาติของสัตว์อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้ความหมายของสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไว้ในมาตรา 3 “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“การจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์และข้อยกเว้นเอาไว้ในหมวด 5 ส่วนในหมวด 6 ได้บัญญัติถึงเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยให้ความหมายของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไว้อย่างกว้าง ๆ ส่วนหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามกฎหมายลำดับรอง (มาตรา 22 เจ้าของสัตว์ต้องดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้แก่สัตว์ของตนให้เหมาะสมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด การออกประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงประเภท ชนิด ลักษณะ สภาพ และอายุของสัตว์) สภาพบังคับของกฎหมาย หากผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 20 คือ กระทำทารุณกรรมสัตว์ หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ในมาตรา 22 และมาตรา 24 จะต้องรับโทษทางอาญา

ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 หมวด 5 การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ มาตรา 20 ที่ได้บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายโดยกระทำการทารุณกรรมสัตว์ก็จะต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 8 บทกำหนดโทษตามมาตรา 31 โดยในเรื่องของการทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าว ได้บัญญัติถึงกรณียกเว้นไว้ว่า การกระทำตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

โดยข้อยกเว้นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคนั้น มีบัญญัติอยู่ในมาตรา 21(1) การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร และในมาตรา 21 (2) การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ ซึ่งก็คือ ให้การฆ่าสัตว์เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการออกกฎกระทรวง เรื่อง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 กำหนดรายละเอียดของการประกอบกิจการฆ่าสัตว์ ในหมวดที่ 2 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การฆ่าสัตว์เอาไว้ โดยมีรูปแบบและวิธีการคือ ต้องมีการงดอาหารและมีการพักสัตว์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนทำการฆ่า ต้องมีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบด้วยกระแสไฟฟ้า ปืนทำสลบ (Captive bolt pistol) หรือก๊าซ ก่อนทำการฆ่า โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชนิดของสัตว์ตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ การนำเลือดออกจากสัตว์ ต้องปล่อยให้เลือดออกอย่างสมบูรณ์ โดยสัตว์ต้องตายก่อนลอกหนังหรือลวกถอนและปั่นขน (กฎกระทรวง เรื่อง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ.2564 หมวด 2 การฆ่าสัตว์และการชำแหละเนื้อสัตว์ ข้อ 5 (1)-(3))

5. วิเคราะห์การคุ้มครองสัตว์กรณีการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคตามกฎหมายไทย

จากการศึกษาแนวคิดในการคุ้มครองสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดสิทธิของสัตว์ แนวคิดสวัสดิภาพสัตว์ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิสัตว์ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ อนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภค รวมถึงกฎหมายคุ้มครองสัตว์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 แล้ว มีประเด็นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ กรณีการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคของกฎหมายไทย ดังต่อไปนี้

5.1 ภาพรวมและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากการศึกษาแนวคิดสิทธิของสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 นั้นเป็นไปตามแนวคิดสวัสดิภาพสัตว์ กล่าวคือ แม้กฎหมายจะยอมรับสิทธิของสัตว์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตย่อมมีสิทธิที่จะมีชีวิต โดยไม่ถูกระงับการทารุณโหดร้ายจากมนุษย์ แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังยอมรับว่า มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ เช่น สามารถฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทำการทดลอง เพียงแต่ต้องจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์จากสัตว์ต้องมีรูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมไม่กระทำความผิดที่เป็นการทารุณโหดร้ายและต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมอันเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ที่พัฒนาขึ้นมาให้มีสถานะทางกฎหมายและมีสภาพบังคับเป็นโทษทางอาญาที่เหมาะสมกับการทำผิด อันแสดงให้เห็นถึง พัฒนาการของกฎหมายและการยอมรับเรื่องสิทธิของสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ตามหลักสากล ซึ่งเป็นการแตกต่างและเพิ่มเติมจากเดิมที่บัญญัติให้การกระทำความทารุณต่อสัตว์หรือการใช้งานสัตว์เกินสมควรเป็นแต่เพียงความผิดหลุโทษอันเป็นความผิดเล็กน้อยในประมวลกฎหมายอาญา อันแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ อีกทั้ง กฎหมายอาญาในสองฐานความผิดนี้ก็บัญญัติขึ้นเพียงเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ มิได้มุ่งหมายที่จะคุ้มครองสัตว์หรือจัดสวัสดิภาพให้สัตว์

5.2 การคุ้มครองสัตว์ในกรณีการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค

การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์และช้อยกเว้น อีกทั้ง ยังเกี่ยวข้องในเรื่องของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยการฆ่าสัตว์อาจเป็นการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือเป็นการกระทำโหดร้ายทารุณต่อสัตว์ และอาจมีรูปแบบวิธีการที่ไม่เหมาะสมต่อการดูแลสัตว์ที่จะฆ่า

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างกว้าง ๆ ใน มาตรา 3 โดยบัญญัติว่า “การทารุณกรรม หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวดความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย...” ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิของสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ และการกำหนดความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญว่าด้วยสวัสดิภาพของสัตว์ ค.ศ. 1998 (Animal welfare Act AD 1998) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ยึดหลักความรับผิดชอบของมนุษย์ต่อสัตว์อื่น ๆ ห้ามมิให้ผู้ใดทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน หรือได้รับอันตรายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

อย่างไรก็ดี แม้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 จะได้บัญญัติถึงการทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าว แต่กฎหมายก็บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นข้อยกเว้นมิให้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในมาตรา 21 ซึ่งการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อาจแบ่งได้เป็น 4 กรณี คือ

1) การฆ่าสัตว์ในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา 21 (1)-(6) โดยใน (1)-(2) เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารอันเป็นการใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง มาตรา 21 (3) เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อการควบคุมโรคระบาด มาตรา 21 (4) ในกรณีที่สัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมาน อันเป็นการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีเมตตาและมีมนุษยธรรมต่อสัตว์ มาตรา 21 (5) เป็นเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา มาตรา 21 (6) เป็นการฆ่าในกรณีที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือของสัตว์อื่น

2) การกระทำต่อร่างกายของสัตว์ ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ และการการตัด หู หาง ขน เขา หรือางา โดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือการดำรงชีวิตของสัตว์ มาตรา 21 (7)-(8)

3) การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่น มาตรา 21 (9)

4) การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะ หรือที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มาตรา 21 (10)-(11)

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21 (2) บัญญัติให้การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ เป็นข้อยกเว้นที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 โดยในมาตรา 14 ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยคำแนะนำของคณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบกิจการฆ่าสัตว์มีอำนาจออกกฎกระทรวง เรื่องการประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 หมวด 2 กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการฆ่าสัตว์ไว้ว่า จะต้องจัดให้มีการพักสัตว์ก่อนการฆ่า การทำให้สัตว์สงบไม่เกิดการหวาดกลัวก่อนถูกฆ่า การทำให้สัตว์สลบก่อนการฆ่าเพื่อไม่ต้องเจ็บปวดทรมานด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น ใช้กระแสไฟฟ้า ปืนทำสลบ (Captive bolt pistol) การนำเลือดออกจากสัตว์ การลอกหนัง ลวกถอนต้องให้สัตว์นั้นตายก่อน (กฎกระทรวง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 หมวด 2 ข้อ 5 (1)-(3)) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การฆ่าสัตว์ที่มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ ปณิธานสากล และเป็นไปในทางเดียวกันกับกฎหมาย/ข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภค (European Convention for the Protection of Animal for Slaughter) และรัฐบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพของสัตว์ ค.ศ. 1998 ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ที่กำหนดรูปแบบและวิธีการฆ่าสัตว์ดังกล่าวใช้เฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์เท่านั้น ไม่ได้นำมาใช้กับกรณีการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารเฉพาะสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ในกรณีการยกเว้นไม่ถือว่าเป็นการทารุณสัตว์ตามมาตรา 21 (1) ด้วย อาจเป็นเพราะกฎหมายต้องการที่จะให้ประชาชนทั่วไปซึ่งมีความรู้

ความเชี่ยวชาญ มีอุปกรณ์เครื่องมือที่ต่างจากโรงฆ่าสัตว์เกิดความสะอาด ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้เป็นอาหาร แต่การที่กฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นไว้เช่นนี้อาจทำให้ประชาชนทั่วไป ร้านอาหาร ตลาดสดที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ สามารถฆ่าสัตว์ที่ตนเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารด้วยวิธีการอย่างใดก็ได้ ทำให้การฆ่าสัตว์ในกรณีดังกล่าวอาจใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้าย ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน และได้เป็นการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมอันเป็นการขัดต่อแนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ ข้อตกลงระหว่างประเทศ และยังทำให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

หากจะเปรียบเทียบกรณีการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร เฉพาะสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21 (1) ดังกล่าวนี้นักบอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ที่จะถูกฆ่าเพื่อการบริโภค (European Convention for the Protection of Animal for Slaughter) จะเห็นว่า ในอนุสัญญาดังกล่าวกำหนดให้หลักเกณฑ์และวิธีการในการฆ่าสัตว์ทั้งหมดใช้บังคับอย่างเดียวกันกับการฆ่าสัตว์ในกรณีและสถานที่อื่นที่ไม่ใช่โรงฆ่าสัตว์ด้วย

ในส่วนของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า หมายถึง การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ ส่วนการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในเรื่องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายเฉพาะหรือให้เป็นไปตามกฎหมายลำดับรองนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิภาพในเรื่องการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคนี้ มีการจัดให้เหมาะสมเฉพาะแต่การฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 เท่านั้น แต่ไม่ได้นำมาใช้กับการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารที่เป็นสัตว์เลี้ยง ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21(1)

นอกจากนี้ การจัดสวัสดิภาพในเรื่องการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคที่มีการจัดให้เหมาะสมแก่การฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 ดังกล่าว ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวก็ไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เนื่องจากการดำเนินการฆ่าสัตว์ตามกฎหมายเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ไม่สะดวกและมีค่าใช้จ่ายสูง จึงต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการตามกฎหมาย รวมถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายจึงต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย เพื่อให้การจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์เป็นไปตามกฎหมาย (ณัฐนันท์ คงทน, การสัมภาษณ์, 27 เมษายน 2567)

6. บทส่งท้าย

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มุ่งที่จะคุ้มครองสัตว์ไม่ให้อำนาจการทารุณกรรมด้วยการกระทำที่โหดร้าย ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และให้การยอมรับในเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ ซึ่งสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันกับแนวคิด และข้อตกลงระหว่างประเทศ

การฆ่าสัตว์เพื่อนำมาใช้เป็นอาหารหรือเพื่อการบริโภคนั้น มนุษย์สามารถกระทำได้ แต่ต้องมีรูปแบบวิธีการในการฆ่าสัตว์อย่างเหมาะสม ต้องไม่ทำให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ไม่ใช้วิธีที่ทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ ซึ่งการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีการดังกล่าวยังเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายไม่ให้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ด้วย

ในประเทศไทยการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคใช้วิธีการฆ่าอย่างเหมาะสมดังที่ได้กล่าวมา มีเฉพาะแต่การฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21 (2) เท่านั้น ทำให้การคุ้มครองสัตว์ไม่ให้อุทการุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในส่วนที่เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ไม่ครอบคลุมใช้บังคับกับการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคโดยทั่วไปด้วย ดังนั้น การฆ่าสัตว์โดยทั่วไปเพื่อนำมา

ใช้เป็นอาหารหรือเพื่อการบริโภค จึงทำการฆ่าด้วยด้วยวิธีการอย่างใดก็ได้ ดังนั้น การฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารที่เป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21(1) จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายจึงสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21 (1) จะต้อง มีหลักเกณฑ์ วิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2564 หมวด 2 ข้อ 5 (1)-(3) กล่าวคือ ต้องมีการงดอาหารและมีการพักสัตว์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนทำการฆ่า ต้องมีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบด้วยกระแสไฟฟ้า ปืนทำสลบ (Captive bolt pistol) หรือก๊าซ ก่อนทำการฆ่า โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชนิดของสัตว์ การนำเลือดออกจากสัตว์ต้องปล่อยให้เลือดออกอย่างสมบูรณ์ โดยสัตว์ต้องตายก่อนลอกหนังหรือลวกถอนและปั่นขน

2. กำหนดให้การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารที่เป็นข้อยกเว้นที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21(1) นั้น จะต้องเป็นการฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทุกข์ทรมานและไม่เป็นการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ด้วย

References

- Animal Legal and Historical Center. Michigan State University. (2024). *Animal Welfare Act*. Retrieved September, 12 2024, from <https://www.animallaw.info/College of Law, Cruelty Prevention and Welfare of Animal Act, B.E. 2557.>
- Control of Animal Slaughter for the Distribution of Meat Act, B.E. 2559 (2016).
- Animal Welfare Act of 1998.
- Atchara Juntasana. (2020). *Animal Welfare: Animal Welfare Principles in Thailand*. Retrieved March 26, 2024, from <https://psub.psu.ac.th/?p=5303>.
- Council of Europe. (2024). *European Conventions for the Protection of Animals On animals for slaughter (ETS No.102)*. Retrieved April, 3 2024, from <https://www.coe.int/en/web/cdcj/protection-of-animals>
- Global Animal Law GAL Association. (2022). *Universal Declaration on Animal Welfare (UDAW) Modern*. Retrieved October, 24 2024, from <https://www.globalanimallaw.org/matrix/universal/adoption/modern/>
- King Prajadhipok's Institute. (2019). *Issues Regarding the Enforcement of the Prevention of Cruelty and Animal Welfare Act, B.E. 2557 (2014)*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Natthanun Kongthon (Interviewee), Phichaya Maneenava (Interviewer). At the Faculty of Law, Surattani Rajabhat University, Khun Thale Sub-district, Mueang District, Surattani Province. Interviewed on April 27, 2024.
- Taweekiat Meenakanit. (2010). *Explanation of Criminal Law: Offenses and Petty Offenses* (6th ed.). Bangkok: Winyuchon.
- The World Society for the Protection of Animals. (2016). *Universal Declaration on animal Welfare*. WSPA, London.